

Qorti tal-Appell
(Kompetenza Inferjuri)
Imhalled Anthony Ellul
Appell numru: 21/2013AE

Gasamamo Insurance Limited

Vs

Korporazzjoni Enemalta u Illum maghrufa bhala Enemalta plc¹

L-Erbgha, 16 ta' Marzu, 2016.

Gasamamo Insurance Limited (**appellata**) ipproponiet arbitragg mandatorju² taht l-Att dwar l-Arbitragg, kontra l-Korporazzjoni Enemalta (appellanti) fejn talbet il-hlas ta' €14,994 ammont li hallset lis-socjeta Tek Moulds Precision Engineering Limited b'riferenza ghall-hsara li giet kawzata minn power surge li sehh fl-20 ta' Mejju 2010.

Il-Korporazzjoni wiegbet:

"Illi qabel xejn ir-rikorrent irid igib prova illi d-dannu verament gie kkawzat minn surge fl-20 ta' Mejju 2010 kif indikat fir-rikors promotur;

Illi barra minn hekk il-korporazzjoni tindika li jekk id-dannu gie kkawzat verament minn surge meta gie ripristinat is-servizz, din hija anomalija inerenti fis-sistema li hija totalment inkontrollabbli u inevitabbli u ghaldaqstant il-Korporazzjoni hija ezenti minn kull responsabbilta ai termini tal-ligi".

B'decizjoni tal-Arbitru tat-3 ta' Lulju 2013, gie deciz li:-

"Illi jekk il-Korporazzjoni kellha kontroll shih 'on the manner in which the supply of electricity is restored' dan ifisser li hija responsabbli ghad-danni f'dan il-kaz ghaliex ma hemmx dubju li power surge ikkaguna l-hsara.

Illi ma gewx prezentati provi teknici konvincenti li jippruvaw li Enemalta ma tista' taghmel xejn biex tassikura li meta jkun hemm power cut (li forsi huwa inevitabbli) ma jkunx hemm surge meta jerga' jinghata l-power.

Illi l-esponent huwa konvint li l-hsara kienet rizultat ta' power surge u l-metodu wzat mis-socjeta assikurata ma kienx il-kagun ta' iktar hsara. Dan ghaliex rapprezentant tas-socjeta assikurata talab l-ghajnuna minn Germania tan-nies esperti f'dawn il-magni. Ma hemmx provi konvincenti li juru li s-socjeta assikurata kienet negligenti fit-tiswijiet li ghamlet.

¹ Korrezzjoni li qeghda tordna l-qorti.

² Fis-seduta tal-11 ta' Ottubru 2011 il-partijiet iddikjaraw li "... jaqblu li se jirredigu ftehim ta' arbitragg volontarju u dan in vista ta' sentenza recenti tal-Qorti".

Ghaldqstant l-esponent jichad l-eccezzjonijiet tal-Korporazzjoni Enemalta u jilqa' t-talba tar-rikorrent ghal euro 14,994 bl-ispejjez u bl-imghax mid-data tal-prezentata tal-proceduri tal-Arbitragg".

L-aggravji tal-appellanti huma:

1. L-appellata ma tatx prova li l-hsara saret minhabba *power surge* li sehh fl-20 ta' Mejju 2013;
2. Power surge hu ghal kollox inkontrollabbli u inevitabbli;
3. Il-hsara zdiedet minhabba l-mod kif saru tentattivi sabiex jigu ndividwati u r-riparazzjoni tal-hsara;
4. L-apparat kien jiswa hafna flus, u ghalhekk kien hemm id-dmir li jittiehdu mizuri sabiex l-apparat jigi protett minn incidenti simili.

Il-qorti rat l-atti u tosserva.

1. Fir-rigward tal-ewwel aggravju, irrizulta li l-magna li saritilha l-hsara kienet qeghda taqdem. F'hin minnhom mar id-dawl. Meta rega' nghata s-servizz tad-dawl, il-magna ma regghetx xeghlet. F'rapport li sar mill-inginier Kenneth P. Camilleri, l-inginier li gie nkarigat mill-appellata biex jinvestiga l-kaz u jhejji r-rapport, jinghad:

"The inspection of the identified faulty boards revealed a catastrophically blown MOSFET device on the sub-unit, shown on Photo 1. A fluctuation of the mains supply voltage to an operating electrical or electronic equipment is not desirable and may result in damage to various devices of such equipment".

M'hemmx indikazzjoni li l-hsara lill-magna saret minhabba xi raguni ohra. L-istess inginier fl-affidavit qal:

"Dan il-MOSFET device huwa dizinjat biex jiflah certa qawwa elettrika (power handling device) u l-hsara li rajt fuqha hija tipika ta' vultagg eccessiv tal-elettriku fuq id-device".

Prova li m'hijiex kontradetta. Fic-cirkostanzi fuq bazi ta' probabilita kellu ragun l-Arbitru jikkonkludi li l-hsara saret minhabba *power surge*.

2. L-appellanti tipprova ssib rifugju fl-Artikolu 14(2)(c) tal-Att dwar l-Enemalta (Kap. 272) li kien jipprovdi:-

"Enemalta ma tkunx responsabbli ghal ebda telf jew hsara kemm materjali kemm konsegwenzjali lill-persuna jew proprjeta jew ghal xi twaqqif fil-provvista tal-energija li jkunu graw minhabba incident li ma setax jigi evitat, tqabir u jedd bl-uzu xieraq jew taghbija zejda minhabba konnessjoni

ta' apparat mhux awtorizzat, jew minhabba l-htigjiet ragonevoli tas-sistema elettrika, jew minhabba xi difetti f'xi stallazzjoni elettrika mhux provduta mill-Korporazzjoni".

Il-qorti hi tal-fehma li l-appellanti ma tatx prova sodisfacenti li dak li sehh u li wassal biex saret hsara f'magna ta' Tek Moulds Precision Engineering Limited kien **"... minhabba incident li ma setax jigi evitat"**. Skond:-

- i) **George Portelli**, ufficjal tal-Enemalta, kien hemm hsara fuq linja magguri li mill-Power Station tal-Marsa kienet twassal l-energija lejn in-nofsinar ta' Malta. Skond ix-xhud minhabba din il-hsara: *"... kellu jkun hemm shedding mill-Marsa power station. Dan ifisser li numru ta' cables fuq sistema ta' high tension jigu mitfija biex ma jkunx hemm overloading tas-sistema.... Il-fabbrika Techmodes kienet qed tinghata provista minn Delimara Power Station imma meta jkun hemm shedding minn Marsa power station, dan jista' johloq disturbance fuq is-sistema kollha. Ghalhekk seta' jaffetwa lil Techmodes"*.
- ii) Peter Grima, ufficjal iehor tal-Enemalta: *"Rigward il-mertu ta' din il-kawza nghid illi l-iswitching jew shedding kien sar minhabba fault fis-sistema li kienet inevitabbli. **Ghandu jkun mistenni li jsehhu xi surges tal-elettriku tal-elettriku meta jkun hemm l-iswitching tal-load tal-elettriku. Tant hu hekk li dawn jissejhu switching surges.** Essenzjalment dawn huma parti inerenti mis-sistema, li tistenna li jsehhu kull meta jsir switching tal-load, bhal ma wiehed, biex inpoggija b'diskors mhux tekniku, jistenna l-mewg jekk ikun ir-rih"*.

Il-qorti tibda biex tosserva li dak li x-xhieda rreferew ghalih bhala *switching surge*, sehh minhabba azzjoni tal-Enemalta. Dan ma kienx kaz ta' *surge* ta' elettriku minn sajjetta, fejn wiehed seta' kellu bazi biex jargumenta li kien incident li ma setax jigi evitat. Il-qorti:

- a) Tosserva li wiehed mid-dmirijiet tal-Korporazzjoni taht l-Att dwar l-Enemalta (Kap. 272)³ kien li *"tizviluppa u zzomm sistema efficcjenti"*. F'dan il-kaz skond George Portelli l-hsara kienet fuq linja ta' 33KV u kompli li: *"hija linja maggura li twassal energija mill-Power Station tal-Marsa lejn is-South ta' Malta"*. F'dan ir-rigward Peter Grima xehed⁴: *"B'rizultat ta' dan kien hemm disturbance fuq is-sistema tal-elettriku u b'rizultat tal-fault ittripja l-power station tal-Marsa"*. Pero' skond ma xehed Geroge Portelli,

³ Artikolu 3.

⁴ Seduta tat-12 ta' Dicembru 2012.

il-kumpanija Tek Moulds Precision Engineering Limited kienet tircievi l-elettriku mill-power station ta' Delimara. Għall-qorti sistema effiċjenti kellha t'fisser li Tek Moulds ma tigix effettwata mill-hsara li żviluppat f'linja li ma kellha x'taqsam xejn magħha. Madankollu skond ma spjega l-istess xhud, b'rizultat ta' dak li gara fil-power station tal-Marsa: "... *Kien hemm iktar domanda mill-provvista u għaldaqstant biex jinzamm stabbilta' tas-sistema kien hemm bzonn li jsir load shedding u cioe' process pjuttost awtomatiku u effettivament titfi load sakemm id-domanda huwa l-istess bhal provvista*". Kliem li fil-fehma tal-qorti hu l-aqwa prova tas-sistema ineffiċjenti li kienet qegħda topera l-Enemalta, li kellha monopolju fis-settur tal-elettriku. Minn hemm beda *chain of events*, fis-sens li s-sistema ineffiċjenti wasslet għal *load shedding* li ssarraff fi qtugh tal-provista tal-elettriku għall-konsumaturi li kienu qegħdin jircievu l-elettriku mill-power station ta' Delimara. Imbagħad to *add insult to injury*, meta ngħata lura l-elettriku giet ikkagunata hsara f'magna li kien hemm fil-fabbrika Tek Moulds. Hu li Korporazzjoni li kellha obbligu bil-ligi li tizviluppa u żzomm effiċjenti, topera s-sistema tal-elettriku b'dan il-mod u mbagħad tipprova tahrab mir-responsabbilta billi tressaq argument dilettesk li dak li gara kien minhabba incident li ma setax jigi evitat;

- b) M'hijiex sodisfatta li hemm prova teknika sodisfacenti li min-naha tal-Enemalta ma tista' tiehu l-ebda prekawzjoni kontra *switching surge*.
- c) Hi tal-fehma li l-Enemalta għandha dmir li tagħti avvizi li meta jsir il-*load switching*, hu probabbli li ser ikun hemm *switching surge*. B'hekk il-konsumatur jitpogga f'posizzjoni li jkun jista' jiehu xi forma ta' prekawzjoni. Ma jirrizultax li l-Enemalta qatt tagħti xi avviz simili.

- 3. Fit-tielet aggravju l-appellanti ssostni li l-hsara li grat fil-magna żdiedet "... *minhabba l-mod kif saru t-tentattivi sabiex jigu nvididwati u riparati dawn il-hsarat mill-impjegati ta' Tek Moulds*⁵ F'dan ir-rigward għamlet riferenza għad-deposizzjoni ta' Thomas Breuckmann. Il-qorti ma jirrizultax li minn din ix-xieħda tista' tikkonkludi li kien hemm xi nuqqas min-naha ta' impjegati ta' Tek Moulds. Hu evidenti li Kevin Busuttil segwa l-istruzzjonijiet li ngħata minn Thomas Breuckmann, il-persuna teknika min-naha tad-ditta li mmanifaturat il-magna li garrbet il-hsara. F'rapport li sar mill-inginier Kenneth P. Camilleri m'hemmx hjiel li sar xi haga hazina min-naha tal-impjegati tal-kumpanija li garrbet il-hsara. L-istess meta xehed fis-seduta tat-28 ta' Marzu 2012 u anzi x-xhud qal: "*It-troubleshooting sar b'mod sew. Il-process ta' troubleshooting isir mill-esperjenza. F'dan il-kaz kien hemm diversi problemi u*

⁵ Rikors tal-appell.

nstabu kollha". Ghalkemm l-appellanti ghamlet riferenza wkoll ghar-rapport tal-inginier Camilleri, fil-fehma tal-qorti ma jinghad xejn li jista' jkun ta' konfort ghat-tezi tal-appellanti.

4. B'riferenza ghar-raba' aggravju, hu minnu li l-Inginier Peter Grima xehed: "*Billi dawn is-surges huma parti normali u inerenti mis-sistema l-apparat partikolarment apparat ta' certu valur bhal ma huwa dak tat-Tek Moulds ghandu jkollu protezzjoni necessarju sabiex jigu evitati hsarat*". Il-qorti tosserva:

i. `Il fatt li saret hsara lill-apparat ma jfissirx li Tek Moulds Limited ma kellhiex mizuri kontra *power surges*. F'dan ir-rigward issir riferenza ghal dak li xehed:-

(a) Kevin Busuttil fis-seduta tal-14 ta' Novembru 2011 fejn ikkonferma li "*... ghandi power surge protector fil-main distribution board*"; u

(b) L-Inginier Kenneth Camilleri fis-seduta tat-28 ta' Marzu 2012 li qal: "*L-impjant ghandu protection minn surges*".

ii. F'kull kaz `il fatt li persuna ma jkollhiex apparat ghal kontra *power surges*, ma jfissirx li l-Enemalta ma tibqax responsabbli.

Ghal dawn il-motivi tichad l-appell bl-ispejjez kontra l-appellanti.

Anthony Ellul.